

VELFÆRDSBOLIGSTRATEGI

TØNDER KOMMUNE 2023 - 2035

Indledning

I Tønder Kommune udspiller der sig år efter år, et fascinerende skue, som tiltrækker mennesker fra det meste af verden. Sort Sol hvor kæmpe flokke af stære, skaber smukke og underfundige mønstre på aftenhimlen.

Da vi i Sundhedsudvalget startede med at undersøge baggrunden for en overkapacitet på vores plejehjem, troede vi det var "en stær" som vi skulle forstå. Det viste sig imidlertid, at vi skulle forholde os til Sort Sol. Et komplekst og underfundigt samspil af traditioner, en generation af ældre som har nye ønsker og drømme og en ældrepleje som ser ind i mangel på medarbejdere med de rette kompetencer. Desuden har vores nysgerrighed givet indsigt i nye boligformer, nye sundhedsopfattelser og nye og anderledes måder at løse opgaverne på.

Med udgangspunkt i dette har Tønder Kommune udarbejdet en velfærdsboligsstrategi, eller måske rettere en fortælling om hvordan vi ser kommunen og lokalsamfund, medarbejdere og foreninger, borgere, pårørende og netværk i et anderledes samspil end det traditionelle.

Med velfærdsboligstrategien har vi visioner om, at vi **vil** mere, vi **kan** mere, og vi **gør** mere. Der arbejdes ud fra seks koncepter i strategien. Koncepterne er 1) Fra visitator til vejleder, 2) hjemme hele livet, 3) transport til tiden, 4) fællesbo Tønder, 5) naturlig træning i Tønder og 6) måltider med værdi. (Bilag) Koncepterne er produkter fra vores visionseminar, hvor vi var ca. 60 borgere fra Tønder Kommune, med forskellige baggrunde, interesser, opgaver og alder, som gav input til hvad vi gerne vil i fremtiden.

Velfærdsboligstrategien skaber afsæt til at træffe beslutninger om organiseringen og behovet for boliger i Tønder Kommune. Vi ønsker at fremtidssikre kapaciteten, kompetencer og tilbud, så vi understøtter det nuværende og kommende behov for en bolig som gir tryghed, støtte og mulighed for fællesskab.

På Sundhedsudvalgets vegne vil jeg gerne takke de mange som har bidraget med deres tid, deres indsigt og deres ideer. Vi forsøger at omsætte dem til størst værdi for vores borgere.

Der er mange usikkerheder og meget vi stadig mangler at være nysgerrige overfor. Vi har modet og håber på jeres støtte og fortsatte konstruktive input

På Sundhedsudvalgets Vegne

Anettes Abildgaard Larsen
Formand for Sundhedsudvalget

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Indholdsfortegnelse	3
Læsevejledning	5
Metode for udviklingen af strategien.....	6
Inspirationsture	6
Visionsseminar.....	6
Baggrunden for strategien	8
Demografi og statistik for plejehjemmene.....	9
Demografi.....	9
Delkonklusion – demografi	10
Udbud og efterspørgsel efter plejeboliger.....	11
Tønder Kommunes geografi og tilstedeværelse af tilbud på ældreområdet.....	11
Udviklingen i efterspørgslen på plejehjemsboliger.....	12
Tomgang i boliger	12
Den lokale spredning	13
Den lokale spredning fremadrettet.....	14
Sammenligning med nabokommunerne og samlet kapacitetsudvidelse.....	15
Delkonklusion – udbud og efterspørgsel	17
Baggrundstæppe medarbejdere 2022 – 2030.....	18
Delkonklusion – medarbejder udbuddet.....	19
Venteliste – tipping points – stærekasser	20
Ventelisten	20
Tipping Points.....	21
Nuværende billede af tilstande og tipping points.....	22
Længden af plejehjemsopholdet.....	23
Stærekasser.....	25
Delkonklusion – ventelister, tipping points og stærekasser.....	26
Visionerne	27
Baggrund for velfærdsboligsstrategien	30
Plejehjemmets historie fra fortiden til nu og i fremtiden.....	30
Fattiggårde i 1800-tallet.....	30

Alderdomshjem i 1920'erne	31
Plejehjem for de syge i 1970'erne.....	31
Den idylliserede alderdom i 1998	32
Demenshospice i 2010'erne.....	32
Ældrelov og hjælpende hjem	32
Lokale forhold.....	33
Delkonklusion – fremtidige boligformer i Tønder Kommune	34
Oversigt over de kommunale plejecentre.....	35
Leos plejecenter.....	36
Richtsens Plejecenter	37
Plejecenter Hjørnegården	38
Plejecenter Digegården	39
Plejecenter Mosbølparken	40
Plejecenter Lindevang.....	41
Plejecenter Toftegården.....	42
Solgården	43
Agerskov Friplejehjem, Møllevangen.....	43
Delkonklusion	43
Konklusion	43

Læsevejledning

Der startes med et metodeafsnit, som beskriver hvor analyserne og tankerne i strategien kommer fra.

Der efter er der et afsnit som beskriver de konkrete demografiske og personalemæssige udfordringer.

Det efterfølges af et afsnit, som beskriver forskellige dynamikker i borgernes rejse mod plejehjem.

Derefter udfoldes et visionsarbejde som peger på flere områder som kræver forandringer.

Endelig gives der et overblik over plejehjemmene i kommunen og de umiddelbare yderligere muligheder de indeholder i forhold til at indfri visionerne.

Der er desuden et separat bilagsdokument, som indeholder væsentlige elementer udarbejdet i processen.

Metode for udviklingen af strategien

Til udviklingen af strategien har der været behov for at skabe forskellige analyser af det nuværende billede og de forventelige udfordringer, som vi står overfor i den kommende tid.

Inspirationsture

Der er blevet indsamlet inspiration til velfærdsboligsstrategien gennem forskellige inspirationsture.

Repræsentanter fra Sundhedsudvalget, udvalgte medarbejdere og ledere og repræsentanter fra Ældrerådet har besøgt henholdsvis Krebsestien i Esbjerg og Betty Sørensen Parken i Vejle.

Krebsestien er et bydelsprojekt med en vision om at skabe et område, der rummer plejecenter, attraktive seniorboliger og et lægehus. Tanken med Plejehjemmet Sirius Seniorbo er, at plejehjemmet skal være et naturligt mødested for områdets beboere, hvor plejehjemmets stueetage indrettes med en vision om at skabe et forsamlingshus for hele området.

Betty Sørensen Parken består af plejecentrets 36 boliger, 20 ældreboliger og 20 seniorboliger. Tanken bag Betty Sørensen Parkens boligform er et godt naboskab med fokus på både det individuelle behov men også fællesskab og muligheden for at danne netværk efter behov.

Udover inspirationsture til Esbjerg og Vejle var repræsentanterne også på en fire-dags inspirationstur til Holland i efteråret 2022. Gruppen bestod af politikere, ældrerådsmedlemmer, ledere og medarbejdere.

I Holland står man overfor mange af de samme udfordringer som man gør i Danmark, og gruppen blev introduceret for forskellige innovative tiltag, der skal hjælpe med at løse nogle af udfordringer.

Gruppen blev bl.a. præsenteret for et positivt sundhedsbegreb og sundhedsinnovation, som Maastricht and Maastricht University arbejdede med. En regional plejehjemsorganisation (Groenhuysen Valley the Brink), der arbejder med digitalisering og nye former for organisering til fastholdelse af medarbejderne. Herudover blev gruppen introduceret til Zorg van Nu punt Albeda, som er en uddannelsesinstitution, der uddanner sundhedsfagligt personale, og som har særligt fokus på brugen af velfærdsteknologi. Der var besøg på Health innovation school, hvor flere sundhedsinnovative projekter blev præsenteret, ligesom at gruppen også besøgte "Det empatiske hjem", som var et prototypehus med forskellige teknologiske løsninger, der skal medvirke til, at borgerne kan klare sig og blive i eget hjem trods demens eller andre sygdomme.

Visionseminar

Ud over inspirationsturene blev der i februar 2023 afholdt et visionseminar som skulle medvirke til at give et bredt indblik i, hvad man kunne ønske for boliger i fremtiden. På visionseminaret deltog Sundhedsudvalget, ledere og medarbejdere fra forskellige forvaltninger i Tønder Kommune, MED-repræsentanter, frivillige samt

repræsentanter fra lokalråd, Ældrerådet og Frivillighedsrådet m.fl. Visionsseminaret blev faciliteret af Public Intelligence. Målet med seminaret var at involvere kommunens primære interessenter på ældreområdet i de forberedende processer omkring udarbejdelsen af en ny velfærdsboligsstrategi.

Seminaret var opdelt i to dele. Første del skulle give indblik i interessenternes tanker om fremtiden i forhold til kommunens, familiens og medborgernes rolle og ansvar for at skabe velfærd for den aldrende del af kommunens borgere. I anden del var målet at lade interessenterne udarbejde konkrete principper for denne velfærd. Drøftelserne på visionsseminaret tog udgangspunkt i seks temaer (se bilag).

Med udgangspunkt i analyser af den nuværende demografi og tilslutningen til plejecentrene, visionsseminaret og inspirationsturene blev visionspapiret og de seks koncepter udviklet.

Baggrunden for strategien

I 2018, blev der i samarbejde med KL, udarbejdet en analyse af ældreområdet. Udgangspunktet var og er, en vision om at Tønder Kommune så vidt muligt skal understøtte borgerne i at mestre eget liv med mindst mulig kommunal indgriben. Det vil dels betyde større livskvalitet for den enkelte og dels sikre en optimal udnyttelse af fællesskabets ressourcer.

Der er efterfølgende arbejdet med 7 milepæle;

- ***Tidlig indsats, mere forebyggelse og rehabilitering***
- ***Længere tid i eget hjem***
- ***Høj kapacitetsudnyttelse og passende plejetilbud til alle***
- ***Stærkere fællesskab og mindre ensomhed***
- ***Velfærdsteknologi som understøtter borgernes behov***
- ***Sammenhængende indsats med fokus på borgernes behov***
- ***Øget indsats for rekruttering og fastholdelse***

Det blev imidlertid mere og mere evident, at der skete bevægelser som ikke i første omgang var forudset. Efter en sanering af ventelisten til plejehjem, og en præcisering af kriterierne for at få tilbudt en plejebolig, har det vist sig, at der er andre faktorer i spil. Der har siden 2021, reelt ikke været en venteliste. Man kan næsten fra dag til dag få en plads. Til gengæld begyndte der at vise sig en tendens med tomme pladser på plejehjemmene. Det var afsættet til en plejehjemsstrategi, som efterfølgende er blevet omdøbt til en velfærdsboligstrategi.

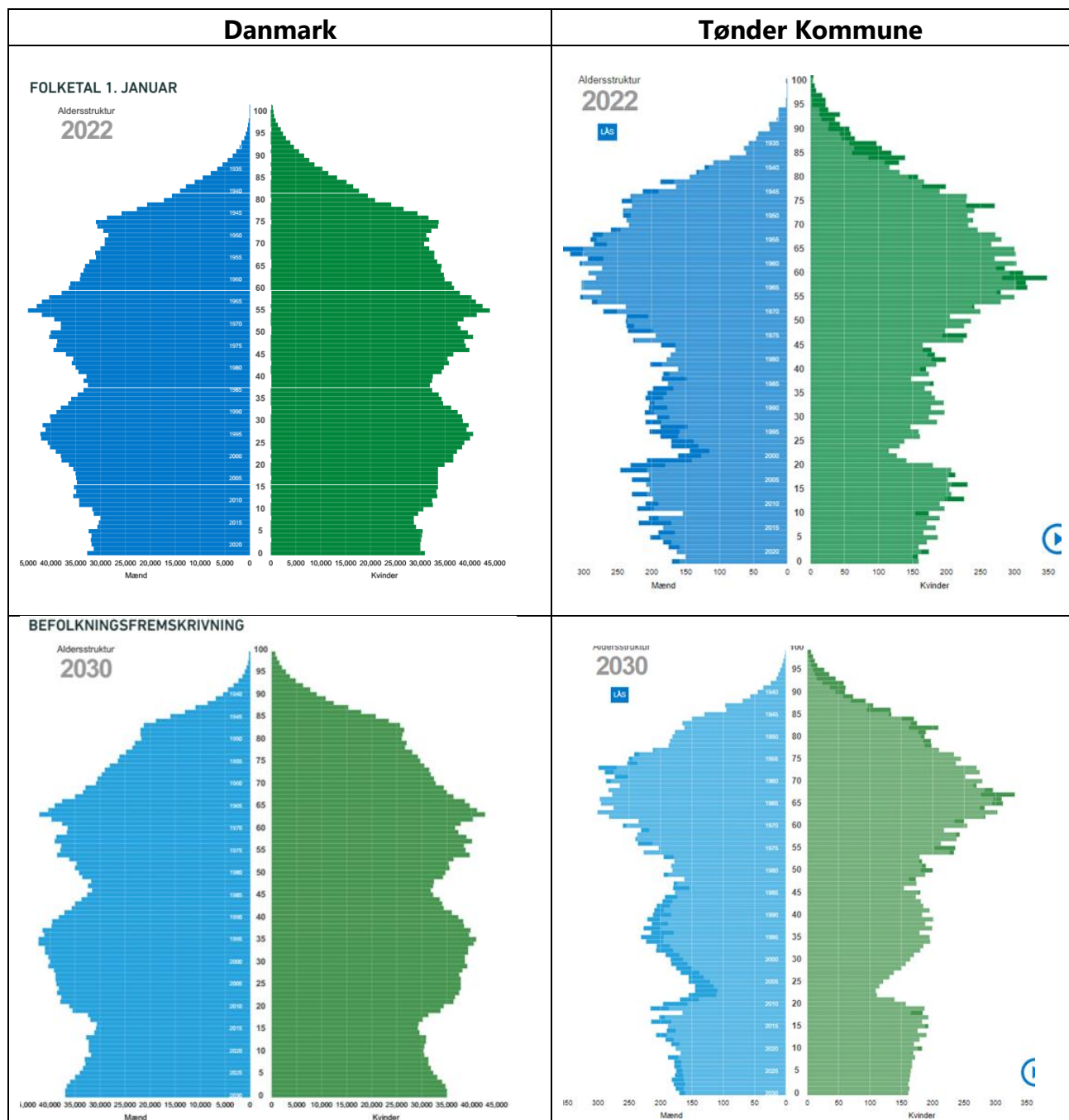

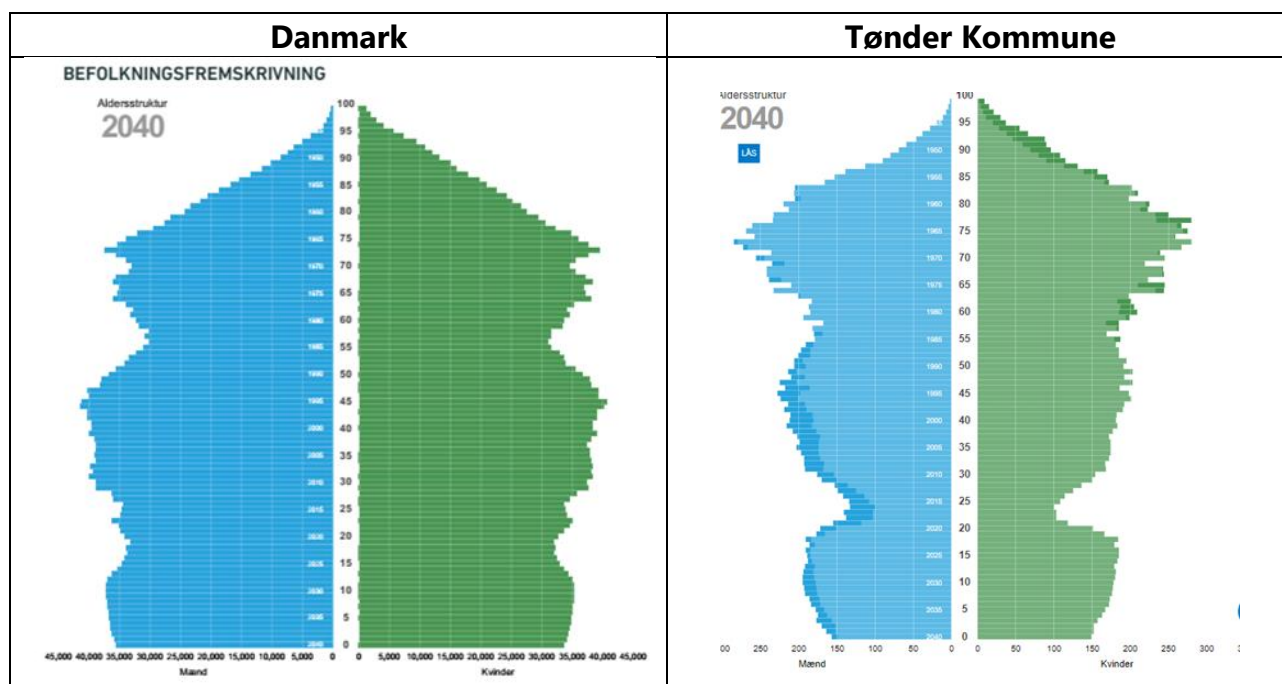
Demografi og statistik for plejehjemmene

Demografi

I Danmark ser vi i disse år et skift i demografi. Vi lever længere og får færre børn, og samlet set giver det en forandring i arbejdsstyrken versus den gruppe borgere som har brug for velfærdsydelser.

Der er meget store geografiske forskelle, som medvirker til skævhed i sundhed, skævhed i fordeling af goder og skævhed i behovet for og graden af forandringer.

Figur 1: Befolkningsfremskrivninger i Danmark og Tønder Kommune frem til 2040

Som det fremgår af befolkningspyramiderne, vil Tønder Kommune i hvert fald de næste 20 år, være hårdere ramt end gennemsnittet, når det gælder forskydningerne i demografien.

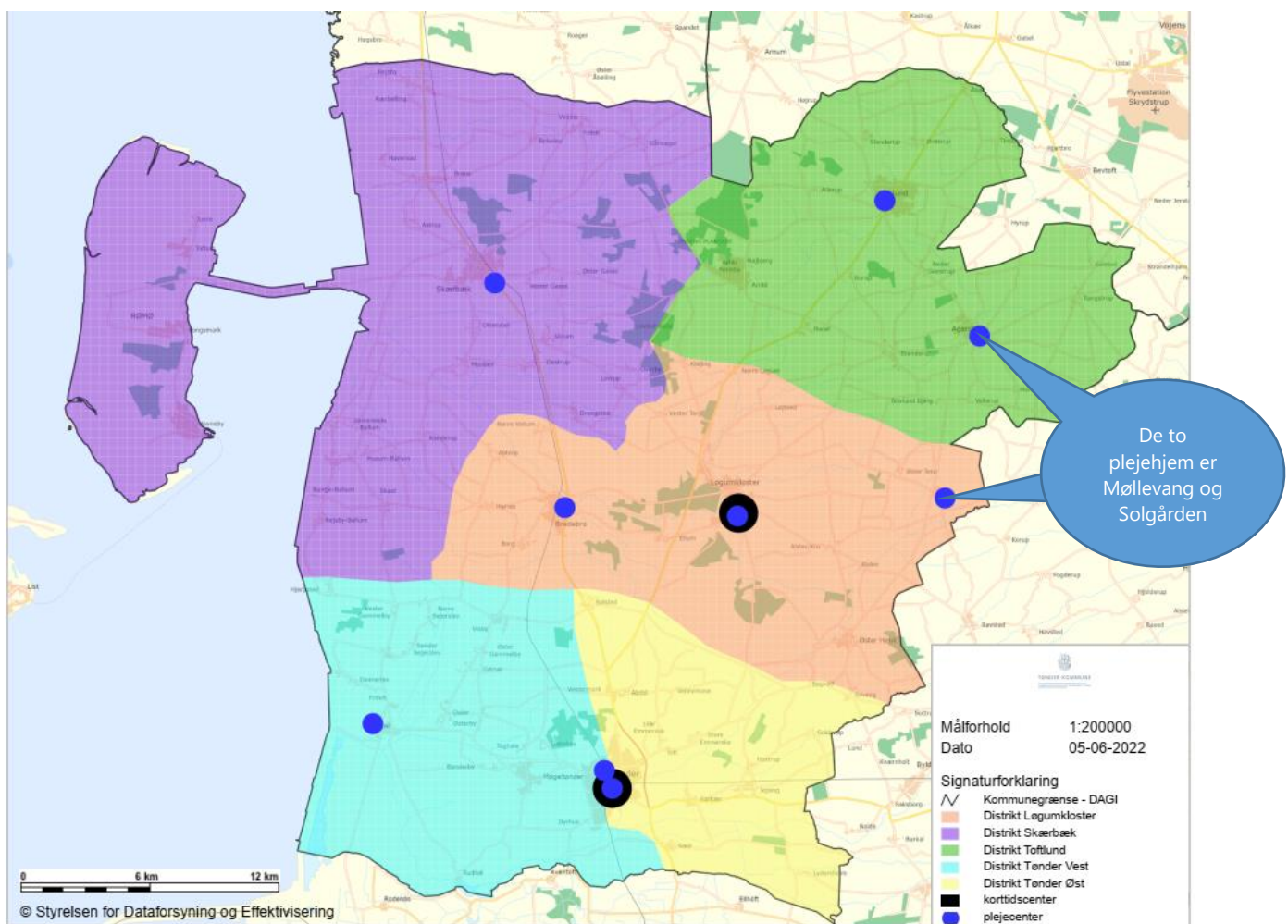
Delkonklusion – demografi

Realitet	Handlekrav
➤ Demografien i Tønder Kommune viser en stærkere demografisk skævvridning i mellem børn, arbejdsaktive og ældre end resten af landet. ➤ Tønder kommune bliver ramt på både økonomi og kapacitet	➤ Tønder Kommune skal være blandt de 3 til 5 mest innovative kommuner i forhold til sammenhængskraft. ➤ Tønder Kommune skal hele tiden kunne vise vej til bedre sundhedstilstand og trivsel blandt kommunens borgere

Udbud og efterspørgsel efter plejeboliger

Tønder Kommunes geografi og tilstedeværelse af tilbud på ældreområdet.

I Tønder Kommune er tilbuddene på ældre- og sundhedsområdet, spredt i kommunen. Det har vist sig at være en meget hensigtsmæssig opdeling, i forhold til nærhed, rekruttering og fastholdelse, kompetencer osv.. Der er 7 plejehjem, et friplejehjem og et plejehjem med forskellige målgrupper (de blå prikker). Der er 5 hjemmepleje og sygeplejedistrikter (de farvede områder) og der er to korttidscentre (de sorte cirkler).

Figur 2: Geografisk oversigt over ældretilbud i Tønder Kommune

Tønder Kommune er landet geografisk fjerde største kommune¹, hvilket stiller særlige krav til opretholdelse af de forskellige lokalsamfund, og ligeledes til en bæredygtig efterspørgsel i forhold til de kommunale tilbud.

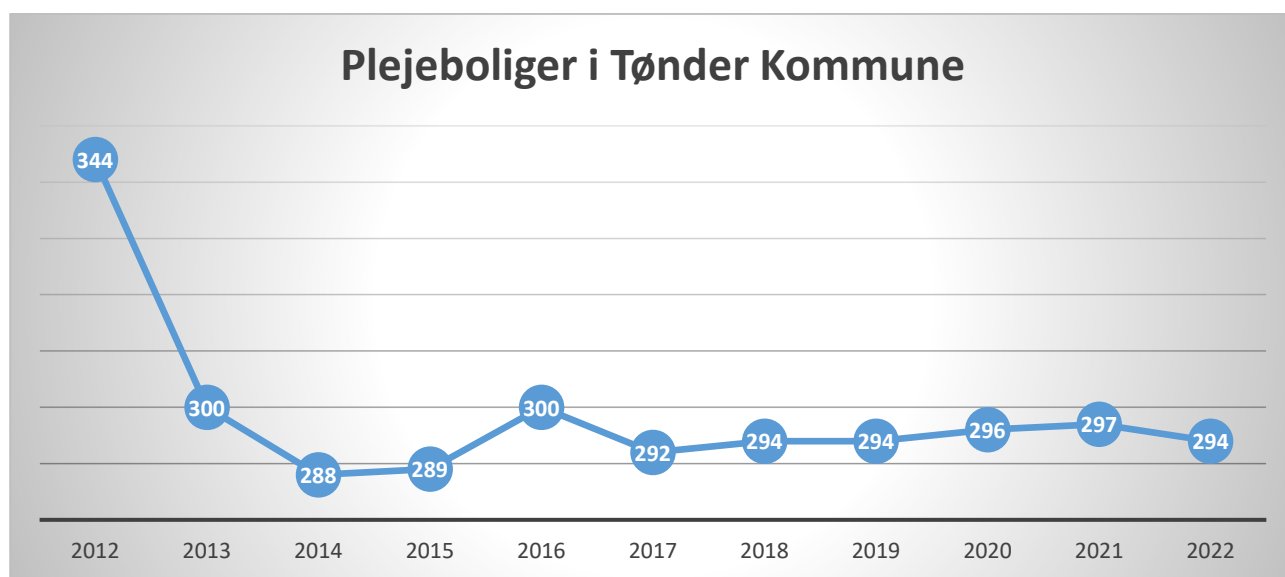
¹ Danmarks statistik ARE207

I de følgende tabeller, vises hvordan balancen er nu og forventet i 2035. Tabellerne viser ligeledes hvordan nabokommunernes kapacitet er, og hvordan forskellige fremskrivningsmetoder i forhold til disse, vil have stor indflydelse på hvordan Tønder Kommune fremadrettet kan løse opgaverne på ældreområdet.

Udviklingen i efterspørgslen på plejehjemsboliger

I Tønder Kommune, er der siden 2012, reduceret ca. 50 plejehjemspladser.

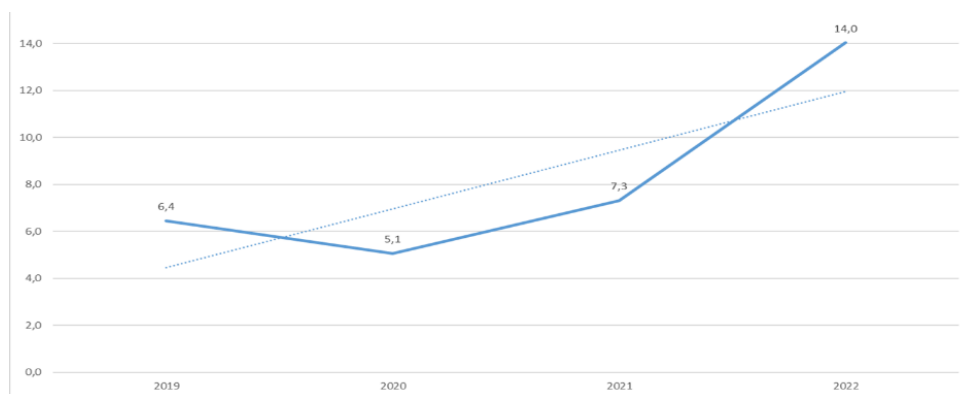
Figur 3 viser udviklingen i antallet af plejeboliger i Tønder Kommune.

Figur 3: udviklingen i antallet af plejeboliger (Danmarks statistik RESP01)

Tomgang i boliger

I tidsrummet fra 2019 er der kommet flere tomme plejeboliger (figur 4).. Dette er sket samtidig med at ventetiderne til plejebolig er faldet

Figur 4: Ledige permanente plejeboliger, ugentlige gennemsnit pr. år (SBYS sag 27.42.12-P00-1-17- Venteliste til plejebolig - udvikling og tilpasning)

Samlet set, giver dette et billede af, at færre enten har behov for eller lyst til at plejehjemmet skal være stedet de afslutter deres liv.

Den lokale spredning

Tabel 1 nedenfor viser procentdelene af beboere på plejehjemmene, der kom fra lokalområder knyttet til (indenfor) og ikke knyttet til (udenfor) plejehjemmet.

Digegården i Højer er det plejehjem, som har modtaget flest beboere, der tidligere boede uden for det tilknyttede område. Grunden til dette kan være at optage nærområdet er for lille, i forhold til plejehjemmets kapacitet. Digegården er udbygget i etaper, hvilket kan indikere, at det tidligere inden kommunesammenlægningerne i 2007, har været et attraktivt tilbud for de lokale. Digegården er stadig et attraktivt plejehjem, hvilket indikeres igennem at rigtig mange uden for nærområdet søger til tilbuddet.

Digegården, Hjørnegården i Bredebro og Toftegården i Toftlund, har tilsvarende udfordringer. De tre plejehjem har til trods for deres udfordring med en for lille lokal efterspørgsel, formået at skabe tiltrækning som må formodes at være pga. deres attraktivitet og omdømme. Toftegården har i forhold til Mosbølparken, 10 plejeboliger ekstra. Disse anvendes primært som aflastning for pårørende til demente. Når den demente på et tidspunkt vælger plejehjem, vil det kendte plejehjem, typisk være det som foretrækkes.

	Digegården / Højer		Hjørnegården / Bredebro		Leos / Tønder		Lindevang / Løgumkloster	
Årstal	Indenfor	Udenfor	Indenfor	Udenfor	Indenfor	Udenfor	Indenfor	Udenfor
2019	25%	75%	50%	50%	76%	24%	58%	42%
2020	67%	33%	38%	63%	67%	33%	47%	53%
2021	46%	54%	50%	50%	80%	20%	76%	24%
2022	41%	59%	45%	55%	83%	17%	71%	29%
2023	43%	57%	67%	33%	100%	0%	63%	38%
I alt	41%	59%	47%	53%	76%	24%	65%	35%

	Mosbølparken / SkærbækRønde		Richtsens / Tønder		Toftegården / Toftlund	
Årstal	Indenfor	Udenfor	Indenfor	Udenfor	Indenfor	Udenfor
2019	89%	11%	80%	20%	43%	57%
2020	76%	24%	68%	32%	82%	18%
2021	86%	14%	83%	17%	24%	76%
2022	67%	33%	74%	26%	56%	44%
2023	64%	36%	88%	13%	50%	50%
I alt	76%	24%	77%	23%	48%	52%

Tabel 1: Procentdel af plejehjemsbeboere, der tidligere boede inden og udenfor byen i Tønder Kommune fra 2019 til 2023

På den anden side er Leos, Richtsens, Mosbølparken og Lindevang. Deres lave andel af beboere, der kommer udefra kan forklares ved at efterspørgslen i lokalområdet er stor, sandsynligvis fra en migration fra områdebyerne til to af de største byer i kommunen.

Både Richtsens og Leo's plejehjem, har været igennem reduktion i antallet af pladser, de sidste to år. Dette som en kombination af at enkelte boliger ikke har været attraktive (tidssvarende) og dels at det har været vanskeligt af opretholde den nødvendige medarbejderstab.

Den lokale spredning fremadrettet

Tabel 2 sammenligner procentdelene af pladser på plejecentrene med procentdelene af borgere, der flytter til plejehjem fra områder knyttet til de specifikke plejehjem.

Den viser, at de to områder med et overskud (for mange pladser sammenlignet med antallet af borgere, der kommer fra området) er Digegården og Toftegården. På den anden side har Mosbølparken og Richtsens/Leos et underskud af pladser.

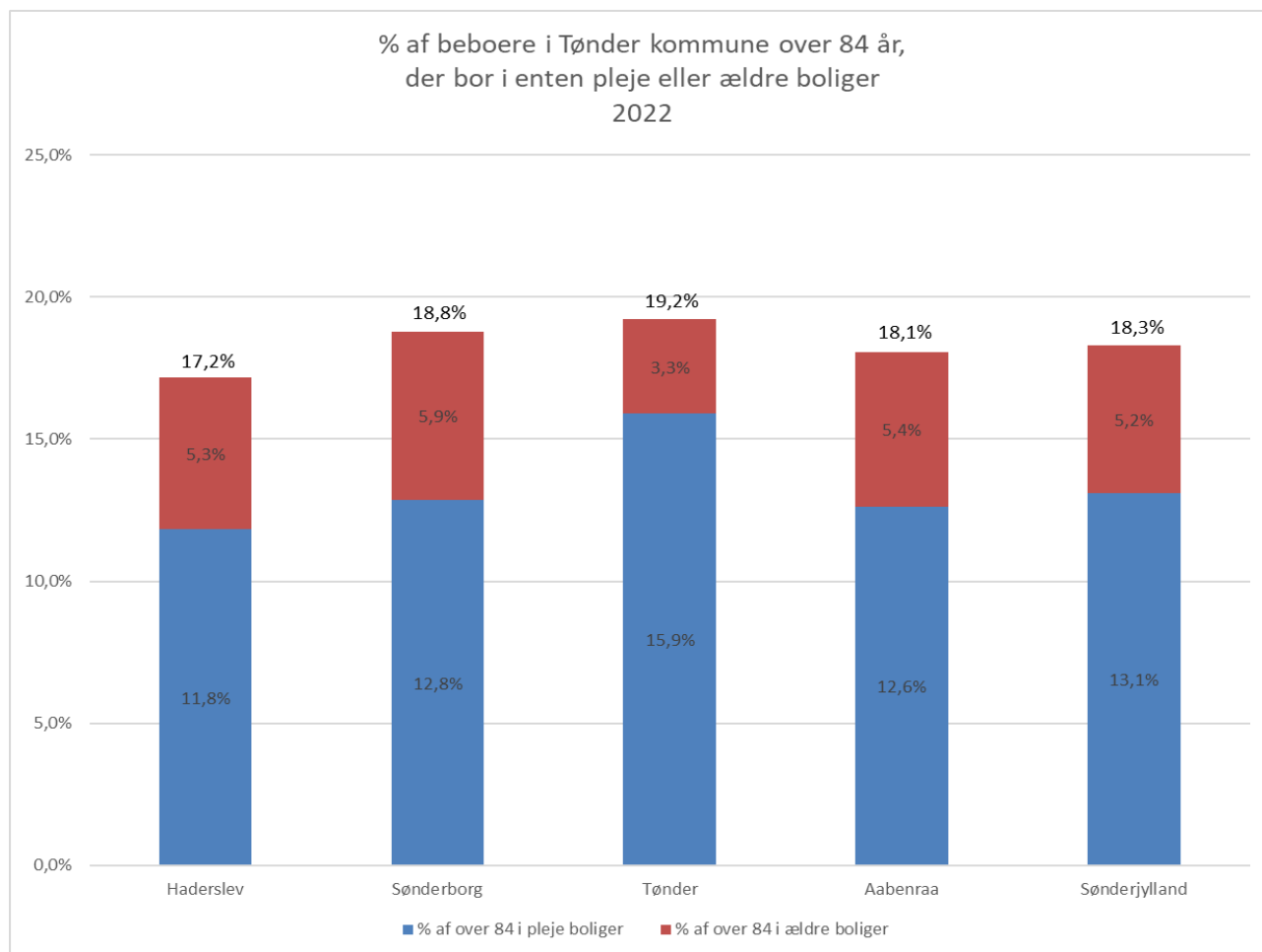
Plejecenter	Pladser	Procent af pladser	Procent af folk over 80 - 2022	Procent af folk over 80 - 2035	Afvigelse - 2022	Afvigelse - 2035
Digegården	29	9,6%	6,8%	5,0%	2,8%	4,6%
Hjørnegården	19	6,3%	7,2%	8,1%	-0,9%	-1,8%
Lindevang	50	16,6%	17,0%	14,4%	-0,4%	2,2%
Mosbølparken	41	13,6%	17,9%	18,2%	-4,3%	-4,6%
Møllevangen	22	7,3%	6,0%	6,0%	1,2%	1,3%
Solgården	10	3,3%	1,5%	2,2%	1,8%	1,1%
Toftegården	41	13,6%	13,4%	14,2%	0,2%	-0,7%
Richtsens/Leos	90	29,8%	30,3%	31,8%	-0,5%	-2,0%

Tabel 2: Pladser på plejehjemmene og tilsvarende demografiske krav i Tønder Kommune, rød = for mange pladser

Det man kan udlede af den forventede efterspørgsel, er at der er en risiko for at nogle af plejehjemmene skal drives med nedsat kapacitet. Det vil betyde en generelt større økonomisk byrde for kommunen. Der vil være behov for at tænke nyt for de plejehjem som bliver pressede, så der fastholdes kommunal aktivitet i de forskellige lokalområder. Og endelig er der begrænsninger i forhold til at kunne udvide tilbuddene hvor de er placeret, hvilket er et benspænd i forhold til "billige udvidelser" af kapaciteten.

Sammenligning med nabokommunerne og samlet kapacitetsudvidelse.

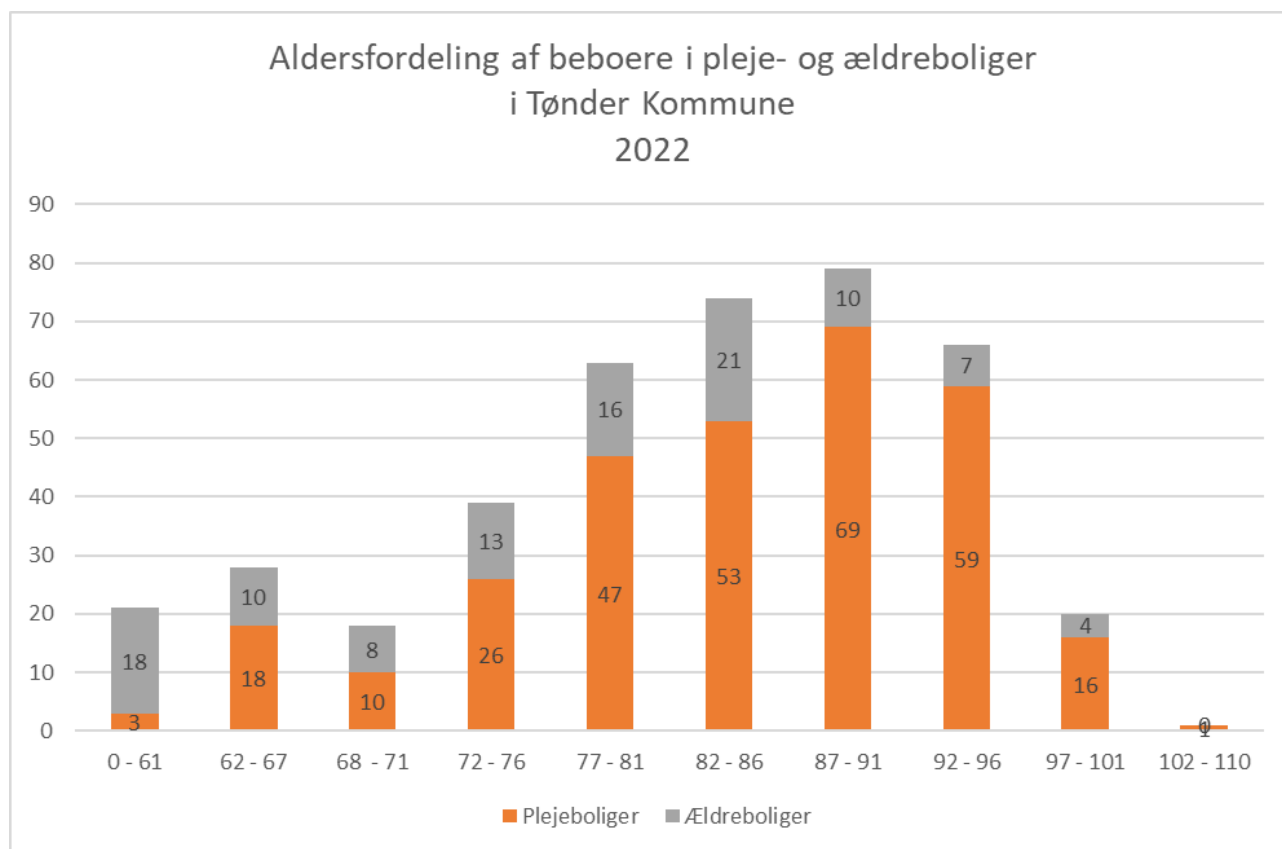
Figur 5 viser procentdelene af beboere over 84 år, som boede i enten pleje og ældre boliger i de fire Sønderjyske kommuner i 2022. Tønder differentierer sig fra de andre Sønderjyske kommuner i forhold til procentdelen af denne demografiske gruppe, der bor på et plejehjem. Omvendt, er der færre i Tønder Kommune, der bor i ældreboliger. Det kan pege på enten en forskel i visitationskriterier, eller hvordan de bliver håndhævet. Ligeledes er der en del tomme ældreboliger i Tønder Kommune.

Figur 5: Fordelingen mellem antallet af plejehjemsboliger og ældreboliger i de 4 sønderjyske kommuner

Figur 6 viser aldersfordelingen af beboere i pleje- og ældreboliger i Tønder Kommune. Grafen viser, at de fleste, der bor i plejeboliger er over 80, hvor der er en mere jævn aldersmæssig fordeling af beboere i ældreboliger.

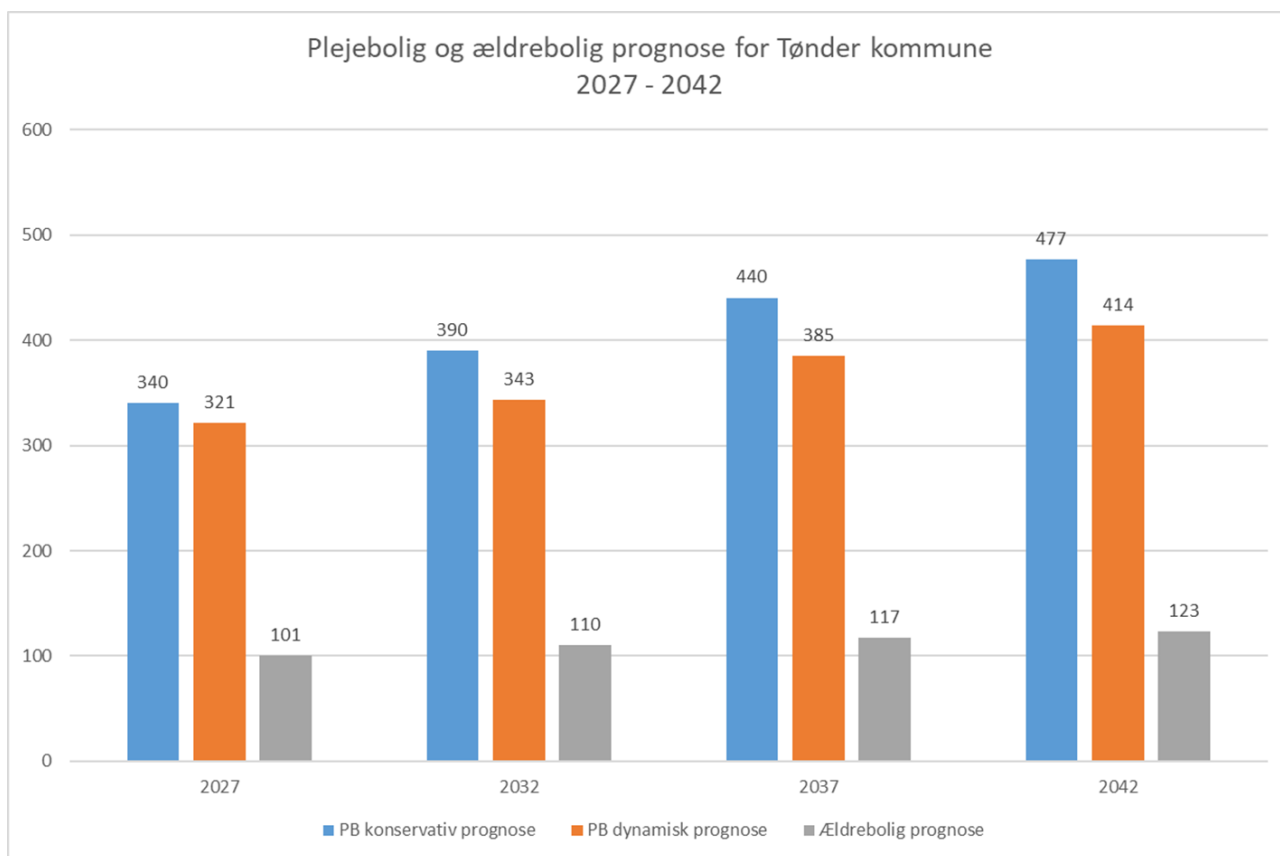
Figur 6: Aldersfordelingen i plejeboliger og ældreboliger

Figur 6 viser procentdelene af borgere i de respektive aldersgrupper, som var i enten pleje- eller ældreboliger i Tønder Kommune i 2022. Det er interessant at lægge mærke til, at kun blandt borgere i aldersgrupper over 87 år, er der en markant stor procentdel af borgere i plejehjem.

Figur 7 nedenfor viser prognosen for antallet af beboere i pleje- og ældreboliger frem til 2042. Prognosen for plejeboliger inkluderer en konservativ og dynamisk udgave. Den konservative udgave antager, at de nuværende forhold fortsætter, og at den eneste ændring, der påvirker antallet af beboere er ændringen i antallet af ældre borgere. Den dynamiske udgave inkluderer ændringer i befolkningsstørrelsen, men antager, at Tønder Kommune vil have en lavere procentdel borgere på plejehjem, der ligner andelen, der bor på plejehjem i de andre sønderjyske kommuner.

Det vil være svært til umuligt for Tønder Kommune, at håndtere denne stigning. Både i forhold til anlægsøkonomi og i forhold til driftsøkonomi. Dette gælder i princippet begge fremskrivningsmetoder.

Figur 7: Forventet behov for plejeboliger i forhold til en ikke forandret dækningsprocent, og en dækningsprocent svarende til de andre Sønderjyske kommuners gennemsnit

Delkonklusion – udbud og efterspørgsel

Realitet	Handlekrav
➤ Den nuværende og fremtidige lokale forankring, er størst i hovedbyerne. ➤ Tønder Kommune har forholdsvis flere pleje- og ældreboliger i forhold til nabokommunerne. ➤ De 3 øvrige sønderjyske kommuner, har ikke nødvendigvis en optimal og fremtidssikret model ➤ Det vil især være fra 2030 og frem, at kapacitet og ressourcer bliver mangelfulde	➤ Der skal etableres nye urbane forankringer, særligt uden for hovedbyerne ➤ Der er satset for meget på plejehjem fremfor alternativer i Tønder Kommune. Der skal tænkes i nye sundheds- og samværsinitiativer

Baggrundstæppe medarbejdere 2022 – 2030

En bevægelse i demografien er at vi som befolkning ældes, og derfor alt andet lige, får et øget behov for hjælp.

En anden sideløbende bevægelse er, at forholdsvis færre er i stand til at bidrage til denne hjælp.

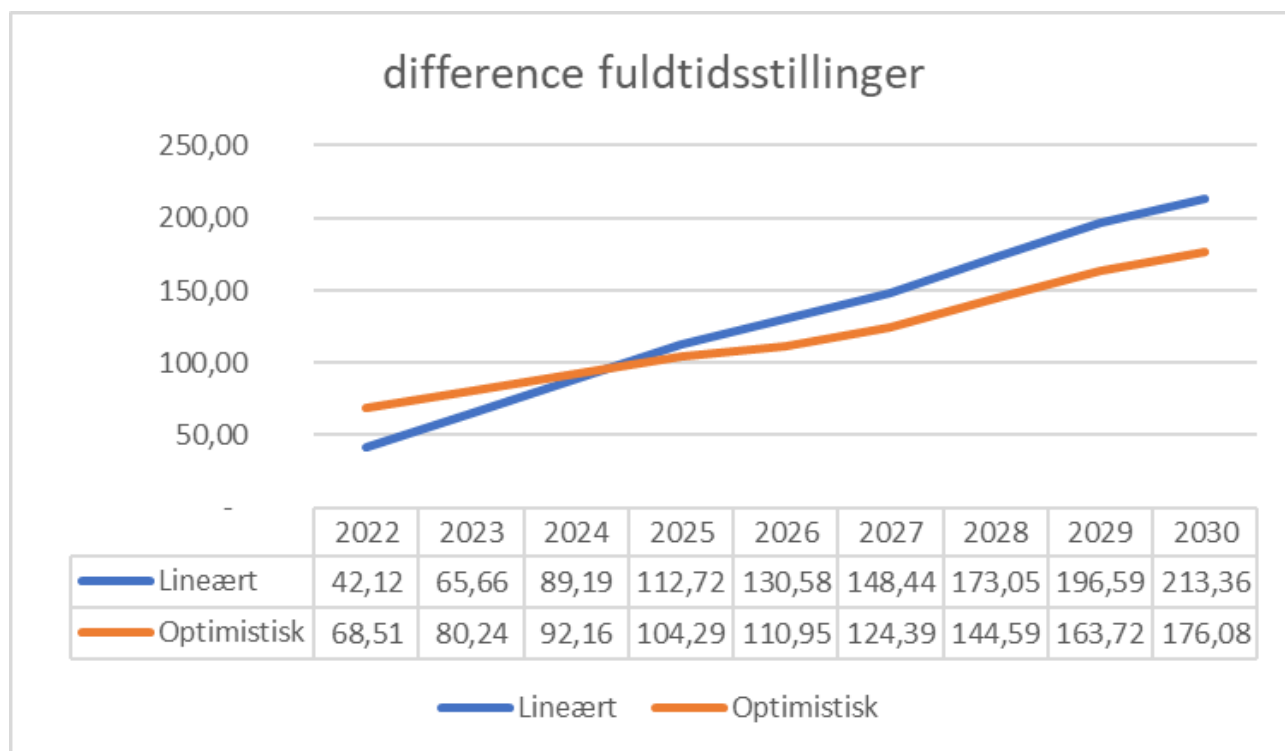
Det betyder med andre ord, at Tønder Kommune som minimum skal løse to modsatrettede udfordringer, som har sammenhæng og som i udgangspunktet er uløseligt.

KL anslog i 2022 at der i 2030 vil være en vækst i arbejdsstyrken på ca. 50.000, mens behovet i den private og offentlige sektor er anslået til at være ca. 139.000.

Man kan også se det i forhold til at det offentlige behov for arbejdskraft på 44.000, vil efterlade 6.000 medarbejdere til den private sektor. Dette vil være en økonomisk umulighed, i forhold til balancen mellem økonomiske bidragsydere og forbrugere i velfærdssamfundet.

Alt dette er en uholdbar situation, som ikke lader sig løse med de traditionelle metoder.

I den sammenhæng er plejehjemstilbuddet, det som er personaleressourcemæssigt mest krævende. Med andre ord, kan en plejehjemsansat håndtere betydeligt færre ældre end f.eks. en medarbejder i hjemmeplejen. Derfor er det nødvendigt at se på hvilke parametre man kan ændre i forhold til at hjælpe flere ældre med mindre personalemæssigt kapacitet. Det vil være boligmæssige tilbud til et understøttende fællesskab, digitalisering og en bedre sundhed i alderdommen.

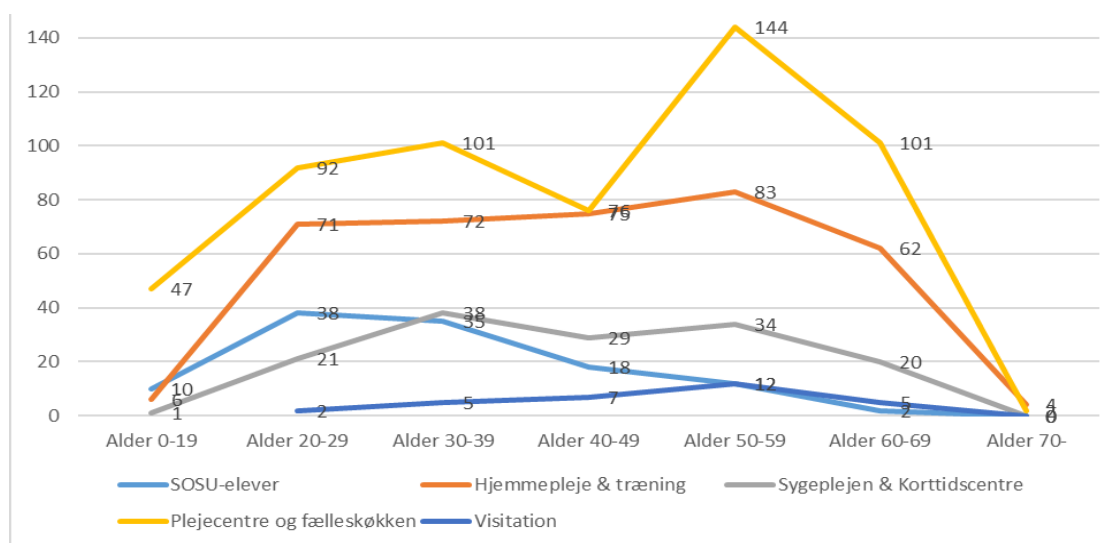

Figur 8: Forventet difference mellem behov for hjælp i ældreplejen og tilgængelige medarbejder ressourcer

Figur 8 viser en forventet udvikling i gabet mellem borgernes behov for hjælp, sammenholdt med den forventede udvikling i tilgængelige medarbejdere. Den lineære fremskrivning, er en "alt andet lige" betragtning. Den optimistiske fremskrivning er en øgning i arbejdstiden, korrigeret for en mindre effektivitet i arbejdet.

Der er ingen tvivl om at den optimistiske model er den som skal forfølges, men den vil ikke kunne få ligningen mellem udbud og efterspørgsmål til at gå op. Der skal mere til.

Aldersfordelingen i Pleje & Omsorg er vist i figur 9. Den viser at den største udfordring med aldersfordelingen, er på plejehjemsområdet. Figur 8 viser også at de fleste medarbejdere er ansat på plejehjemmene.

Figur 9: Aldersfordeling i Pleje & Omsorgs afdelinger

Delkonklusion – medarbejder udbuddet

Realitet	Handlekrav
➤ Der er allerede udfordringer med at få medarbejdere nok. ➤ Der er ligeledes udfordringer med at finde medarbejdere med de rette kompetencer ➤ Selv om der optimeres på medarbejdernes arbejdstid, løser det ikke udfordringen.	➤ Der skal udvikles nye tilbud og arbejdsmetoder, som sikrer en tilstrækkelig behovsopfyldelse for borgerne i Tønder Kommune ➤ Der skal arbejdes med transformation som omfatter digitalisering, samskabelse og fællesskabernes evne til at bidrage. ➤ Der skal skabes fora til udvikling og kompetenceudvikling.

Venteliste – tipping points – stærekasser

Tre begreber som er væsentlige dynamiske forhold til at vurdere behovet for plejehjem. Balancen mellem ventelistens krav til at blive visiteret og pres for plejeboliger, de faktorer som udløser mere blivende forandringer i borgerens sundhedstilstand og endelig den træk som tomme plejeboliger giver i forhold til over- og underudnyttelse af den aktuelle kapacitet.

Ventelisten

Proceduren er således at man skal ansøge om en plejhjemsbolig. Derefter vurderes det ud fra politisk fastsatte kriterier, om ansøgningen er adgangsgivende til en plejhjemsplads. Endelig kan borgeren nu vælge om man ønsker at stå på ventelisten til et eller flere bestemte plejehjem, eller man ønsker at stå på garantiventelisten. På garantiventelisten, er man garanteret at få tilbudt en plejhjemsplads indenfor 8 uger.

Den beskrevne procedure, er ikke altid den som er udfaldet. Nogle borgere vælger at trække deres ansøgning tilbage, pga. ændringer i deres sundhedstilstand og/eller netværk. Der er nogle som ikke ønsker den tilbudte bolig og derfor måske bliver genvurderet.

Der er ikke pres på garantiventelisten. Den er næsten ikke eksisterende.

Tabel 3 viser hvor mange dage, man stod på ventelisten i de forskellige kommuner i Sønderjylland, og sammenholdt med landsgennemsnittet. Dataene viser, at Tønder har længe været kommunen med den korteste ventetid i Sønderjylland og har også været langt under Danmarks gennemsnit. Tønders gennemsnit har også været langt under garantiventelistens 8 uger.

Dette faktum argumenterer for, at Tønder har haft en overskud af plejeboligpladser.

Gennemsnitlig ventetid i dage til plejebolig for personer på generel venteliste, som har fået tilbudt bolig i året	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2021	2009-2021
Haderslev	14	1	4	22	30	13	33	13	10	4	53	47	20	26,8	20,3
Sønderborg	2	4	8	13	2	37	20	31	31	15	12	12	10	16,0	15,2
Tønder	0	34	0	0	0	0	0	0	25	19	6	11	8	13,8	7,9
Aabenraa	32	18	11	22	24	28	44	8	33	22	13	16	12	19,2	21,8
Sønderjylland ex. Tønder	16,0	7,7	7,7	19,0	18,7	26,0	32,3	17,3	24,7	13,7	26,0	25,0	14,0	20,7	19,1
Danmark	24,5	22,1	20,8	21,5	23,6	26,4	28,0	27,4	27,7	28,6	30,6	25,9	23,3	27,2	25,4

Tabel 3: Dage på ventelisten efter bevilling af plejhjemsplads

Tipping Points

the critical point in a situation, process, or system beyond which a significant and often unstoppable effect or change takes place

merriam-webster.com

the time at which a change or an effect cannot be stopped:

Cambridge Dictionary

the point at which *a series of small changes* or incidents becomes *significant* enough to *cause a larger, more important change*.

Oxford Languages

I arbejdet med at finde baggrunde for at man får behov for en plejehjemsplads og hvad der alternativt kunne sættes ind med, er to begreber dukket op. Borgersundhedsrejse og Tipping points. De to begreber er væsentlige for at forstå, hvad som trigger behovet for en plejehjemsplads og hvad alternativerne kan være.

Borgersundhedsrejsen er et udtryk for den normale udvikling i aldringen, for 80 % af borgerne. Vi har primært forholdt os til borgerne i målgruppen for ældrepleje, men forløbene kan i princippet ske i alle aldersgrupper.

De sidste 20 % er dem som er udsat for en akut hændelse, og dermed kommer i en mærkbar dårligere tilstand hurtigt.

Figur 10 er en stiliseret beskrivelse af borgersundhedsforløbet. Ved slutningen af hver pil, er der et tipping point, som gør det meget vanskeligt eller umuligt at komme tilbage til en tidligere sundhedstilstand.

Det vil være et formål med velfærdsboligstrategien, at understøtte at borgernes sundhedstilstand så tidligt som muligt bliver fastholdt og genoprettet.

Dette vil give en bedre afslutning på livet, ikke kun fordi man kan blive i kendte omgivelser, men også fordi man generelt vil have en højere livskvalitet!

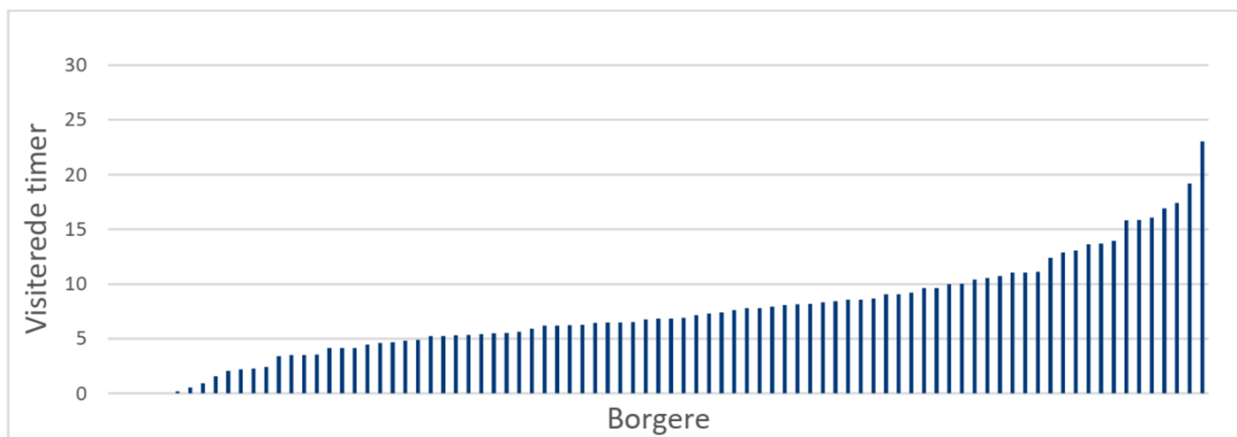

Figur 3: Simplificeret oversigt over borgersundhedsrejsen. BLÅ=borgerens tilstand; ORANGE=nuværende kommunale tilbud; GRØN=fremtidige kommunale tilbud

Nuværende billede af tilstande og tipping points

Figur 11 viser det ugentlige gennemsnit af visiterede timer til hjemme- og sygepleje for de fire uger før borgere flyttede ind i en plejehjemsplads i Tønder Kommune i 2017.

Det er opsigtsvækkende, at de alle fleste borgere fik mindre end 10 timers hjemmehjælp i dette år lige før de flyttede ind i et plejehjem. Til sammenligning, svarer en plads på et plejehjem i 2017, til ca. 18-19 timers kommunal hjælp.

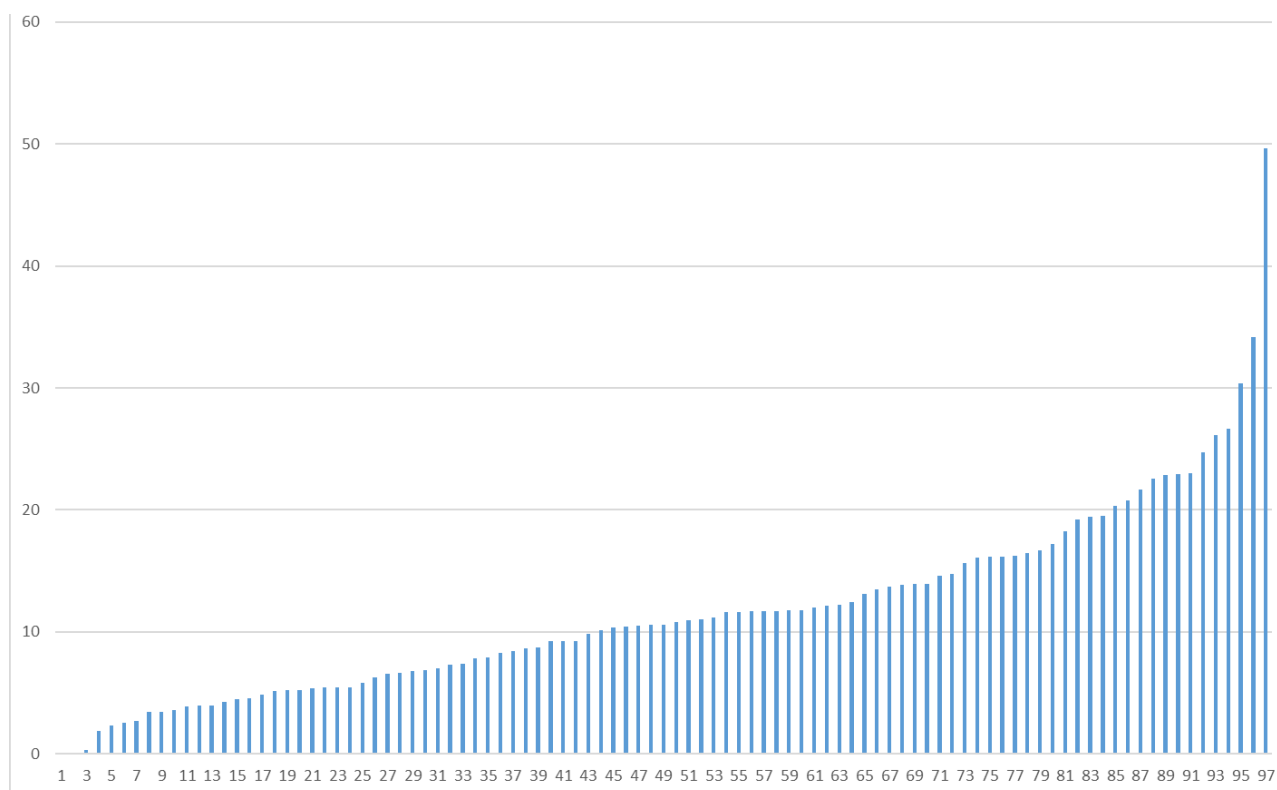

Figur 11: Antal visiterede timer før indflytning på plejehjem. Hver søjle på x-aksen er en person og søjlens højde er antallet af visiterede timer.

Nedenfor i figur 12, viser en tilsvarende det ugentlige gennemsnit af timer visiterede til hjemme- og sygepleje for de fire uger før borgere ansøgte (og blev bevilget) en plejehjemsplads i 2022.

Blandt de i alt 97 borgere i denne graf, var der 84, der fik under 20 timers hjælp. Der var 43 borgere, der fik mindre end 10 timers hjælp.

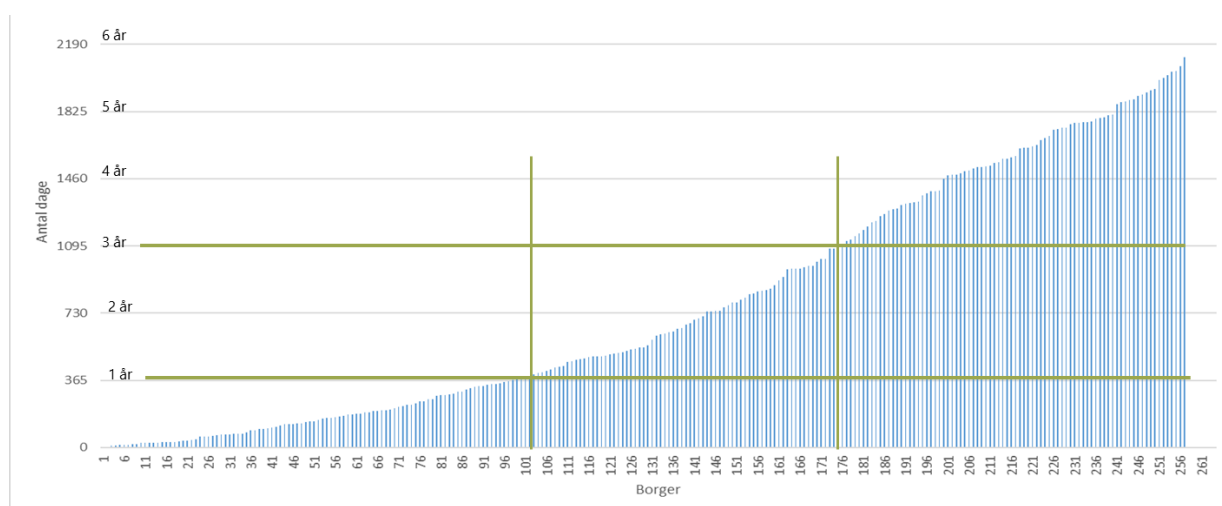
Der kan være forskelle i måden data er fremkommet på, dertil kender vi ikke de præcise metoder fra 2017. Der er siden 2018 arbejdet med at finde løsninger på at borgerne kan leve længere i deres eget hjem, og der er forskelle i de to opgørelser. Men mønsteret har i princippet ikke ændret sig meget, og derfor må det formodes at der stadig er muligheder for at forbedre borgernes situation.

Figur 4: Antal visiterede timer før indflytning på plejehjem. Hver søjle på x-aksen er en person og søjlens højde er antallet af timer visiterede.

Længden af plejehjemsopholdet

Figur 13 nedenfor viser varigheden af ophold på plejehjem for borgere, der døde mellem december 2020 og december 2022. Hver enkelte linje repræsenterer en borger, hvor den første boede kun 1 dag på plejehjemmet og den sidste boede næsten seks år.

Figur 13: Længden af ophold på plejehjem. Hver søjle repræsenterer en borgers længde af ophold.

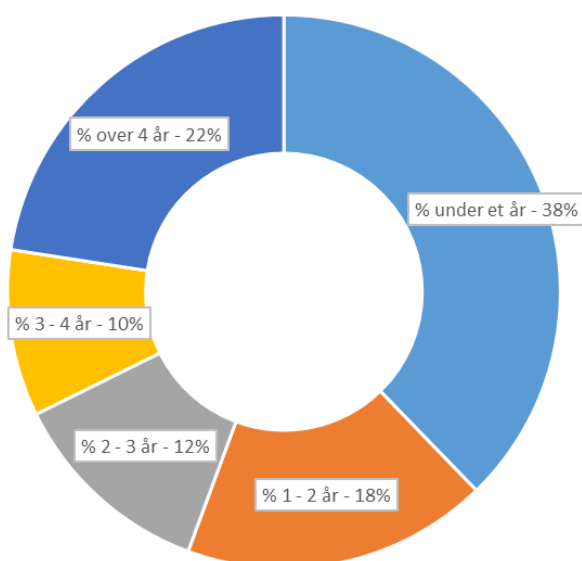
Stregerne er for at synliggøre dem som boede under et år på plejehjem og dem som boede over 3 år på plejehjem. Man kan argumentere for at der kunne iværksættes gode alternative tilbud, som især vil tilgodese borgerne i forhold til tilpasning, økonomisk belastning ved flytning og privatlivsbetragtninger.

Tabel 3 viser det som normalt er spørgsmålet i forhold til hvor længe man bor på plejehjem. Som det ses af tallene, giver det et andet billede, som man kan forledes til at tro, fortæller den hele sandhed. Men som figur 13 viser, er det et meget mere nuanceret billede.

2021 varighed i dage	I måneder
Median	516
Mean	706

2022 varighed i dage	I måneder
Median	618
Mean	858

Tabel 4: Den midterste værdi i talrækken og gennemsnittet af alle observationer

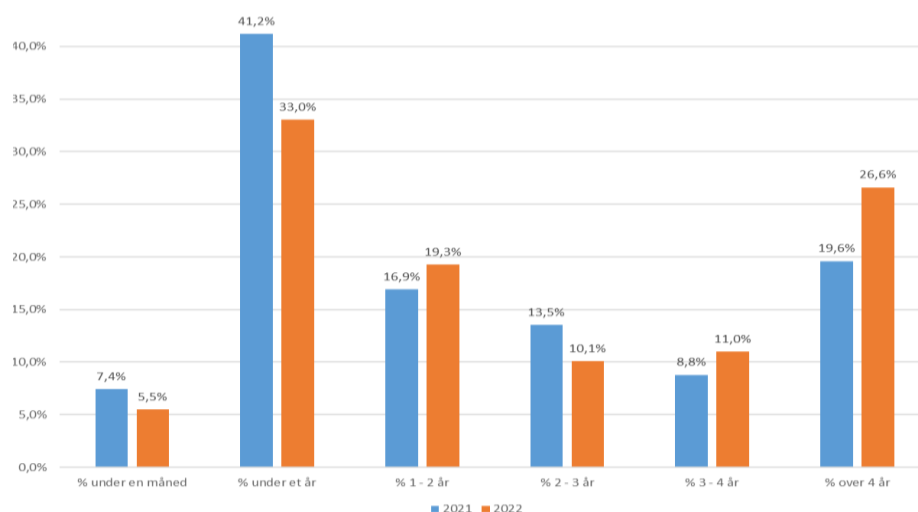

For beboere, der døde på plejehjemmene mellem december 2020 og december 2022 viser figur 14 procentdelene af opholdenes varighed. Det er bemærkelsesværdigt i er, at næsten 40% døde indenfor et år efter deres indflytning.

Det er også bemærkelsesværdigt, at næsten 22% boede i plejehjemmene længere end fire år.

Figur 15 viser det samme data som figur 14, men differentierer tallene yderligere. Det viser at der er en gruppe, svarende til ca. 12 borgere, hvis ophold på plejehjemmet var under en måned.

Figur 14: Procentfordeling af varigheden af plejehjemsophold

Figur 15: Procentfordeling af varighed af plejehjemsophold

Ud af de 171, som døde på plejehjem i 2021 og 2022, at de som ikke boede der et år, og de som boede der mere end tre år kunne have haft gevinst af et alternativ til plejehjem. Det svarer til næsten 2/3 af denne population. Løst omregnet til behovet for plejehjemspladser i Tønder Kommune vil det svare til cirka 100 pladser.

Man bør spørge, kan man bruge ressourcer og kompetencer bedre, ved at udvikle nye tilbud?

Figur 16: Forhold som kan udløse tipping points

Tipping points, eller der hvor vippen kommer til at være permanent i en tilstand som kun vanskeligt lader sig rette igen, er muligvis set for ensidigt som en tilstand hvor vi som velfærdssamfund skulle kompensere for funktionstab.

I Tønder Kommune er der lavet forskellige prøvehandling, som indikerer at f.eks. kost spiller en meget væsentlig rolle, ikke kun i forhold til sundhedstilstanden, men også med måltidet som social begivenhed i forhold til at bekæmpe ensomhed.

Det er ligeledes tilbagemeldinger fra plejehjemmene som tyder på at en del af dem som kommer ind på plejehjemmene, blomstrer op igen når de får selskab, ordentlig kost og styr på medicin og lignende. Men når man først er flyttet ind på plejehjemmet, er det de færreste som flytter til en anden bolig igen, selvom deres tilstand egentlig tilsiger det.

Stærekasser

Stærekasseeffekten er et udtryk som ofte bruges i forbindelse med vurdering af kapacitet, særligt i forhold til sociale institutioner, som f.eks. plejehjem.

Stærekasseeffekten, referer til at hvis man opsætter stærekasser, kan et overskud af kasser betyde at andre ser muligheder i at "flytte ind".

I de sidste 1½ år, er der sket en registrering i antallet af afslag på plejebolig ansøgninger. Det viser sig at der gives meget få anslag, og at afslagene ikke ser ud til at være afhængig af antallet af ansøgere. Med andre ord, om der er 5 eller 25 ansøgninger på en måned, er der ikke en tilsvarende procentvis antal afslag.

Det kan (men ikke med sikkerhed) betyde, at der er en stærekasseeffekt. Når nu plejeboligen står tom, så hvorfor ikke tildele den? Det kan selvfølgelig virke sympatisk, men det kan også føre til manglende undersøgelse og udvikling af alternativer.

Det er den proces som nu igangsættes, til gavn for kommunens borgere og med fokus på at Tønder Kommune har kapacitet og kompetencer til at hjælpe borgerne i den sidste del af livet.

Delkonklusion – ventelister, tipping points og stærekasser

Realitet	Handlekrav
➤ Der er for mange plejeboliger i Tønder Kommune, muligvis 2/3 af de nuværende pladser ➤ Der er en betydelig gruppe borgere, som vil profitere af alternativer til plejehjem	➤ Der skal arbejdes med at flytte ressourcer og kapacitet fra døgndækkede ophold til andre typer af tilbud ➤ Der er behov for flere midlertidige opholdsmuligheder ○ Palliative ○ Længerevarende rehabilitering ○ Selvvalgte restitueringsophold ○ Sociale tilbud / fællesskaber ○ Etc.

Ud fra de foreliggende analyser, er der formuleret politiske ambitioner og visioner på området.

Visionerne

Tønder Kommune VIL mere!!!

Vi kommer ikke til at sidde med armene over kors og se vores kommunes velfærd smuldre mellem fingrene af os.

I Sundhedsudvalget er vi klar på opgaven. Vi har undersøgt, besøgt og inviteret ind for at få vores nysgerrighed, vores muligheder og handlerum belyst.

Fra starten af byrådsperioden har vi været klar over, at demografi og faldende arbejdsudbud er problemstillinger, vi skal håndtere i de næste år i

Tønder Kommune.

Vi investerer i digitaliseringsløsninger, i nye arbejdsfællesskaber og -metoder og i uddannelse. Men der skal mere til.

For at skabe rammer, som understøtter vores befolkning bredt og vores ældre dybt, besluttede vi at udarbejde en velfærdsboligstrategi, der kan bruges som afsæt til at træffe de rette beslutninger om organiseringen og behovet for boliger i Tønder Kommune.

Tønder Kommune KAN mere!!!

Tønder Kommune fremtræder driftsmæssigt og økonomisk i god stand. Problemet vi ser foran os er kapacitet. Hvordan sikrer vi tilstrækkeligt med løsningsmuligheder i et arbejdsmarked med mindre antal medarbejdere til rådighed.

Vores analyser har vist, at vi ikke alle steder bruger vores ressourcer i overensstemmelse med borgernes behov og ønsker. F.eks. har vores analyser vist, at vi har mere plejehjemskapacitet end efterspørgslen tilsiger. En tilpasning af denne, vil kunne frigøre ressourcer til løsninger som bedre rammer vores borgers behov.

Tønder Kommune GØR mere!!!

Sundhedsudvalget ønsker at handle ind i vores fremtid. Vi ønsker at være proaktive, afprøve og samarbejde med andre, om at skabe en ny model for velfærd for vores sundhedsudfordrede borgere.

Vores **første** vision, er at Tønder Kommune ikke længere skal have plejehjem! Vi vil udfase tanken om at livet i de sværeste situationer, kun kan afsluttes i en institution, hvor meget af personligheden ikke kan tages med. I stedet ser vi for os, en anden type bolig i alderdommen, som i fleksibilitet og understøttelse, hjælper vores borgere med at afslutte livet i kendte og samtidigt trygge rammer.

I forlængelse af vores visionsseminar, har vi udviklet koncepterne "Hjemme hele livet" og "Fællesbo Tønder", som beskriver ønskerne til boligen og de fællesskaber boligerne skal indgå i. Så vi vil tage alt det bedste vi kender fra plejehjemmene, og populært sagt, fjerne gangene.

Disse koncepter skal komme til live, ved at se andre muligheder i de bygninger vi i dag anvender som plejehjem, og ved at lave inddragende processer, hvor ideer kan genereres og prøves af i stor skala.

Vores **anden** vision, er at sætte tidligt ind i forhold til sundhedsudfordringer ved den enkelte. Vi er startet med tidlig opsporing og rehabilitering hos dementtramte, og vi er bevidste om at jo før og jo bedre vi forstår den enkeltes udfordringer og motiver, des mere kan vi bidrage til at deres samlede liv bliver bedre.

I forlængelse af vores visionsseminar, har vi udviklet koncepterne "Fra Visitator til Vejleder", "Transport til tiden i Tønder" og "Naturlig træning i Tønder". Vi ønsker at flytte fokus fra myndighedsperson til coach, sikre at tilbuddene i kommunen bliver tilgængelige for alle, og at vi tænker så at sige uden for boksen og ind i vores unikke naturlige omgivelser, som en del af løsningerne.

Disse koncepter skal komme til live ved at ændre vores tilgange til borgerne.

Den **tredje** vision omhandler måltidet. Vi skal støtte op om, at måltidet skal skabe værdi for borgerne.

På baggrund af prøvehandlinger, analyser og observationer er der udviklet et koncept "Måltidet med Værdi", som beskriver ønsket at tilpasse måltilbuddet til den enkelte, skabe fællesskab om maden, have fokus på tidlig opsporing og forebyggelse bl.a. gennem kosten og afhjælpe fysiske og psykiske barrierer, der kan forhindre borgerne i at få måltider med værdi.

Der skal være mulighed for at flere aktører kan indgå i skabelsen af Måltider med Værdi.

Dette koncept skal komme til live, ved at se måltidet som et socialt samspil, hvor borgerne har ønsker, viden og kompetencer til at bidrage.

For at vi sammen lykkedes med vores visioner skal der samarbejdes på tværs af fagområder, forvaltninger og aktører.

Understøttende bilag

Historie, scenarier og koncepter

Baggrund for velfærdsboligsstrategien

I det følgende beskrives plejecentrenes historie og de forskellige kommunale plejecentre.

Plejehjemmets historie fra fortiden til nu og i fremtiden

Plejehjem har ikke altid været plejehjem. Det som vi i dag kender som plejehjem har været igennem forskellige faser, som har ledt til det vi kender i dag.

Fattiggårde i 1800-tallet

I ca. 1850 blev plejehjemmene betegnet som fattiggårde. Fattiggårdene var for de gamle, syge, svage, handicappede og først og fremmest for de fattige. Det kunne være nogen som blev regnet for værdigt trængende, andre blev regnet for at de selv var skyld i deres fattigdom.

Fattiggårdene var kommunale arbejdsanstalter, hvor fattige mod en arbejdsydelse kunne få mad og bolig. Fattiggårdene oprettes fra midten af 1800-tallet og fik størst udbredelse i slutningen af århundredet. De sidste lukkedes med Socialreformen af 1933

Alderdomshjem i 1920'erne

I 1920'erne blev plejehjemmene betegnet som alderdomshjem, som var boinstitutioner for ældre.

Efter loven om offentlig forsorg fra 1933 kunne staten eller for landkommunernes vedkommende amtsrådet pålægge kommunerne at opføre eller indrette alderdomshjem for personer, der modtog aldersrente og som pga. svækket helbred ikke kunne bo for sig selv.

Plejehjem for de syge i 1970'erne

Bistandslovens § 79 har indtil den 1. juli 1998 forpligtet kommunerne til at sørge for døgntilbud til personer, som af helbredsmæssige grunde har behov for det. Denne forpligtelse er blevet opfyldt bl.a. ved opførelse af plejehjem og beskyttede boliger indtil tidspunktet for ældreboliglovens ikrafttræden den 1. januar 1988, hvor plejehjem og beskyttede boliger ikke længere kunne opføres efter bistandsloven.

Sygehusenes medicinske afdelinger sandede til, og derfor blev en af plejehjemmenes opgaver, at tage sig af de langtidssyge medicinske patienter (borgere). Kommunerne blev forpligtigede til at levere hjemmehjælp og senere døgndækkende hjemmehjælp.

Den idylliserede alderdom i 1998

Den grundlæggende idé bag leve-bo miljøerne er at gå bort fra den traditionelle institutions rutiner og give beboerne mere indflydelse på tilrettelæggelsen af hverdagen. Tanken er at skabe et bedre liv i en bolig, der kommer så tæt på et eget hjem som muligt.

Demenshospice i 2010'erne

Figur 5: Situation fra Dagmarsminde, friplejehjem med fokus på dementes behov om modsvarende kompetencer. Dagmarsminde er opkaldt efter initiativtagerens demente bedstemor.

Demente blev samfundets menneskelige restprodukt. Forståelsen af den dementes behov og oplevelse, har udfoldet sig meget forskelligt. Den demente er blevet afhængig og ramt af omverdenens syn og empati.

D

Det er blevet til Dagmar-Else skalaen

Figur 6: Optagelse fra TV2's udsendelse om demente Else's ophold på plejehjem i Århus Kommune. Gav anledning til at forråelse og omsorgstræthed blev kendte begreber

Ældrelov og hjælpende hjem

Fælles for plejehjemmets historie er, at det altid har handlet om et sted for de svageste, de tiloversblevne ældre i vores samfund. Plejehjemmene har derfor altid været en "endelig afslutning" på et livs udvikling.

Vi ved fra undersøgelser, at beboere i seniorbofællesskaber oplever en højere livskvalitet og er mindre ensomme. Vi kan også se, at efterspørgslen på seniorbofællesskaber langt overstiger udbuddet. Et forhold der formentlig kun vil blive mere udtalt frem mod 2040, hvor hver fjerde dansker vil være over 65 år. 80.000 overvejer at flytte i seniorbofællesskab inden for de næste fem år. Der er p.t. 5.562 boliger.

Figur 7: Eksempel på seniorboligfællesskab

Erfaringsmæssigt kan mere fællesskabsorienterede boformer bidrage til at mindske ensomhed, øge livskvaliteten og understøtte forebyggelsestiltag. Derudover bidrager disse boformer til, at borgerne kan hjælpe hinanden og dermed i mindre grad har behov for hjælp fra det offentlige.

Figur 8: Eksempel på empatisk hjem, forskningsprojekt i Holland

Lokale forhold

I Tønder Kommune er antallet af ældre borgere (+65 år) stigende. Trods en stigning i antallet af ældre borgere, viser data fra Danmarks Statistik, at andelen af ældre, der bor på plejehjem eller i ældreboliger, er faldende. Samtidig lider en stor andel af beboerne på kommunens plejecentre af demens eller andre kroniske sygdomme. I Tønder Kommunes ældrepolitik er der fokus på, at borgere skal blive længere tid i eget hjem, såfremt det ønskes, og der skal være passende tilbud til alle borgere.

Herudover er boligmarkedet under forandring. Befolkningsudviklingen, befolkningens ændrede behov og efterspørgsel efter boliger og den økonomiske udvikling i samfundet sætter sit præg på boligområdet. I Tønder Kommune daler befolkningstallet og befolkningssammensætningen ændres. Det betyder dog ikke, at der er et faldende behov for nye boliger. Prognoser skønner tværtimod, at der frem til 2040 er behov for yderligere 1.000 nye boliger. Årsagen er, at flere vil bo alene, at flere ønsker at bo i mindre boliger og at der

er en stigende efterspørgsel efter en høj kvalitet i boligerne. Samtidig er det en generel tendens, at flere og flere ønsker at bo i lejeboliger.

Delkonklusion – fremtidige boligformer i Tønder Kommune

Realitet	Handlekrav
➤ <i>Der er en efterspørgsel efter en anden type hjem og boform. I en alt andet lige situation, vil Tønder Kommune blive taber i forhold til denne efterspørgsel.</i>	➤ <i>Der skal etableres seniorboliger i alle hovedbyer og steder, hvor der satses på udvikling (f.eks. Højer). Private bygherrer og kommunale konsulenter til at skabe de rigtige miljøer.</i>

Ud fra de eksisterende plejehjem kigges der på alternative måder at anvende plejehjemmene på, for at indfri visionerne

Formålet med velfærdsboligsstrategien er at finde muligheder der kan fremtidssikre kapaciteten af boliger i Tønder Kommune. Velfærdsboligsstrategien skal hjælpe os med at løse nogle af de udfordringer, som vi forventer at stå overfor i fremtiden. Med udgangspunkt i den forventede fremtidige efterspørgsel og behov, er der brug for at tænke i nye boligformer.

Der kan peges på forskellige handlemuligheder ift. alternativ anvendelse af de kommunale plejecentre.

Oversigt over de kommunale plejecentre

I Tønder Kommune er der otte kommunale plejecentre og et friplejehjem. Plejecentrene er fordelt over hele kommunen

Visitationskriterierne for en ældre- og handicapvenlig bolig (herunder plejeboliger) er,

- At man har behov for personale i nærheden de fleste af døgnets timer, eller
- At det ikke er forsvarligt, at man er alene i eget hjem, eller
- At man ikke kan tilkalde hjælp ved behov, eller
- At man ikke har mulighed for at modtage den nødvendige pleje i hjemmet på grund af krav til et sikkert arbejdsmiljø for personalet

Leos plejecenter

Leos plejecenter er placeret i Tønder. Der er 26 almene boliger, hvoraf 3 er midlertidige og 3 asylansøgerboliger. Herudover er der ældreboliger. Tønder Kommune ejer bygningerne, og plejecenteret er kommunens nationale tilbud til plejekrævende asylansøgere.

Der er ingen dagcenter på Leos plejecenter.

Centeret består af flere bygninger, som er forbundet af glasgange. Bygningerne er opført på forskellige tidspunkter, hvor den nyeste er fra 1997 og den ældste fra ca. 1930. Bygningerne er utidssvarende, og der er ingen mulighed for en rentabel ombygning. Den plejelogistiske indretning er uhensigtsmæssig, da plejecenteret består af flere bygninger og etager.

I sammenhæng med de frie arealer omkring plejehjemmet, kan der laves bebyggelse som understøtter konceptet "Fællesbo Tønder"

- Bygningerne på Leos Plejecenter er utidssvarende, og der er ingen mulighed for rentabel ombygning. Der er dog en isolerbar bygningsdel med køkken, cafe, træningslokale, kontorer, festsal m.v., som kan blive en central bygning i forhold til Fællesbo Tønder koncept.
- På Leos Plejecenter har man ligeledes arbejdet med et spisefællesskab "Tirsdagsklubben", hvor borgere fra hjemmeplejen har indgået i et spisefællesskab med beboere fra Leos Plejecenter. Dette projekt understøtter ligeledes konceptet "Måltid med værdi", og det kan med fordel udbredes til andre områder i kommunen.

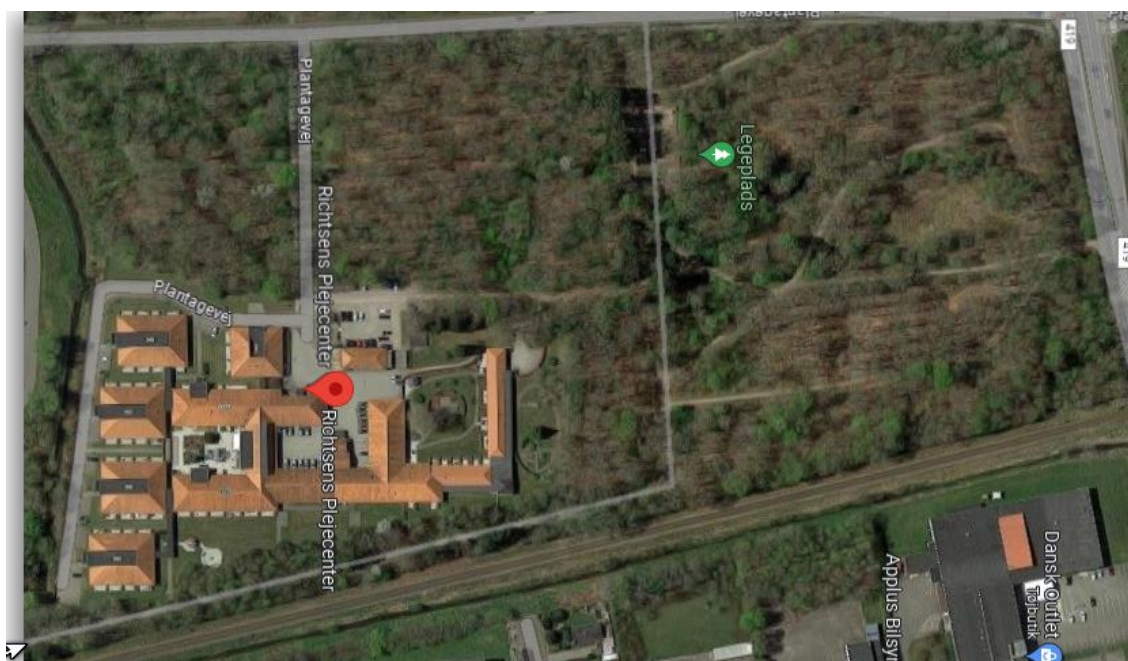
Richtsens Plejecenter

Richtsens Plejecenter ligger i Tønder. På nuværende tidspunkt er der 63 boliger opdelt i Leve-bo miljø med 6-10 boliger per enhed. Der er ingen midlertidige boliger. Plejecenterets lokalitet kan dække tilbud for en stor del af Tønders befolkning.

Der er et dagscenter med to lokaliteter på plejecenteret. Hjemmeplejen, sygeplejen og terapeuter har indmødested på centeret.

Plejecenteret er renoveret i 2004, mens alle leve-bo køkkener er ny renoverede i 2018. Der er et stort køkken, som anvendes af plejecenteret og leverer til Leve-Bo miljøet.

Bygningerne fremstår velholdt og tidssvarende, og der er mulighed for rentable ombygninger. Plejecenteret har et stort moderne træningslokale.

Der kan bl.a. laves overdækket atriumgård i havearealet.

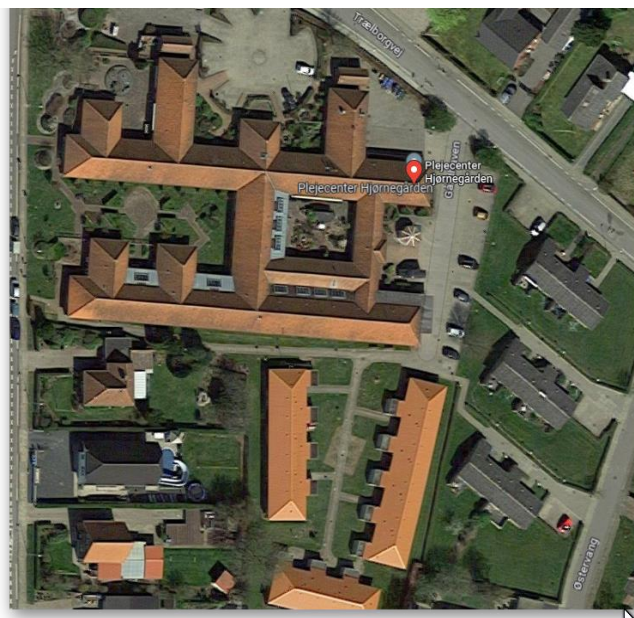
Der er faciliteter til at etablere cafedrift, som understøtter konceptet "Måltid med værdi".

Der er en afdeling, Skovbrynet, som ligger isoleret fra det øvrige plejehjem, og som har lukket 5 pladser midlertidig og i realitet er ved at blive tømt, da efterspørgslen ikke er tilstede. Skovbrynet kan anvendes til andre formål, enten til børne-, ungeområdet som døgndækket institution eller som udgangspunkt for aktiviteter for kommunens borgere i de store tilstødende boligområder. Det vil velegnet til at understøtte konceptet "Naturen som træningsbane".

Plejecenter Hjørnegården

Plejecenter Hjørnegården ligger i Bredebro. Der er 24 boliger, hvoraf 3 er reserveret til udviklingshæmmede. Der er også midlertidige pladser ved tomgang. Det er Domea, som ejer og driver bygningerne. Der er et lille dagcenter tilknyttet plejecenteret. Plejehjemmet ligger centralt i Bredebro og vil kunne være udgangspunkt for al pleje i Bredebro. Plejehjemmet er lille og meget integreret i nærområdet.

Der er ældreboliger som vil kunne integreres via overdækning, til plejehjems-nære boliger, med adgang direkte til plejehjemmet. Der er øvrige ældreboliger som kan indgå som plejehjems-nære
Der er et rimelig stort træningslokale på plejecenteret. Dette kan understøtte konceptet "Naturen som træningsbane".

I henhold til konceptet "Måltidet som værdi" kan cafeen anvendes til at servere mad for borgere fra lokalmiljøet. Det vil formodentlig kræve atrium overdækning af haven hvis cafeen skal servicere flere end plejehjemmets beboere. Maden leveres fra fælleskøkkenet.

- På Plejecenter Hjørnegården har man arbejdet med et kostprojekt, som har vist gode
- Dette projekt understøtter konceptet "Måltid med værdi", og det kan med fordel udbredes til andre plejecentre.

Plejecenter Digegården

Plejecenter Digegården ligger i Højer. Der er 31 boliger, hvoraf 2 boliger er aflastningspladser. Plejecenteret er ombygget til levebo miljø i 2008. Der er 4 levebo miljøer alle med et fællesrum. Der er tre boligforeninger tilknyttet plejecenteret.

Plejehjemmet ligger centralt i Højer, og det kan være udgangspunkt for al pleje i Højer. Plejehjemmet er lille og meget integreret i nærområdet. Der er nærliggende ældreboliger som vil kunne integreres yderligere. Der er ligeledes et lille dagcenter på plejecenteret.

På plejecenteret er der et rimelig stort træningslokale, og plejecenteret er et naturplejehjem med mulighed for at bruge naturen som træningsbane.

Der vil være mulighed for plejehjemsturisme.

Plejecenter Mosbølparken

Mosbølparken ligger i Skærbæk. Der er 41 boliger samt 1 aflastningsbolig. Alle 42 boliger er bygget fra 2002 og ombygget i 2012. Plejecenteret ligger i udkanten af byen med en dejlig udsigt. Der er ikke ældreboliger i nærheden, men der er mulighed for at tilbygge samværsboliger med fælleslokale i samarbejde med Skærbæk Boligforening. Bygningerne er i god stand.

På plejecenteret er der et stort dagscenter, men der mangler et træningslokale og et fælleslokale. Maden leveres fra fælleskøkkenet, men der er også et stort produktionskøkken på plejehjemmet.

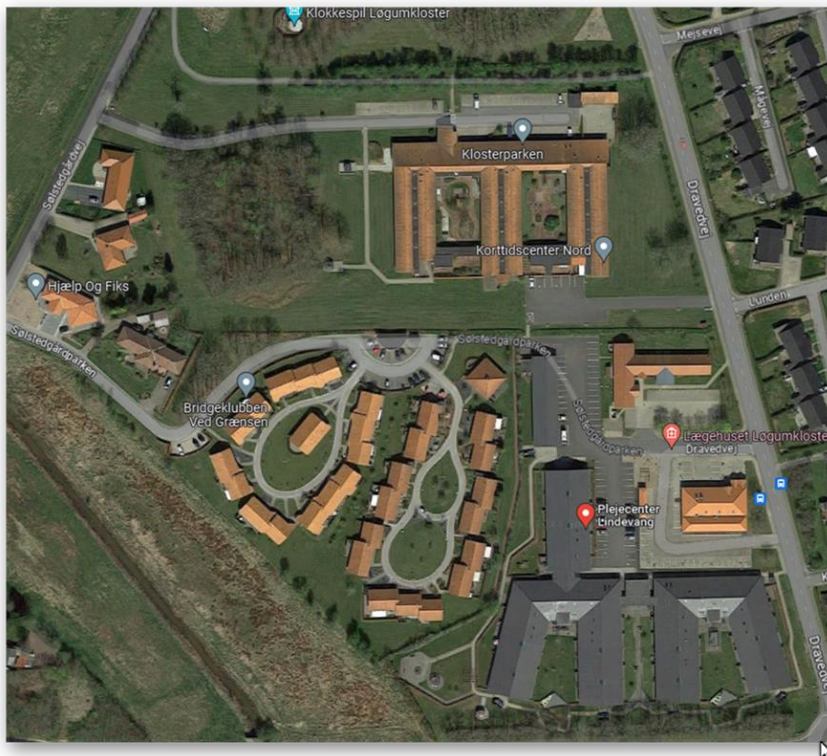

Plejecenter Lindevang

Lindevang ligger i Løgumkloster. Der er 50 pladser. Lindevang består af 5 Bo-enheder med 10 beboere i hver enhed. Det er Domea, som ejer bygningerne. Bygningerne er i meget velholdt stand, og plejecenteret ligger forholdsvis centralt i Løgumkloster.

På plejecenteret er der et stort dagscenter og et lille træningslokale.

Det er fælleskøkkenet, der leverer maden, men modtagerkøkkenet er underdimensioneret.

Plejecenteret kan indgå med Sølstedgårdsparken, Klosterparken, lægehus og fysioterapi som et sundhedscentrum i Løgumkloster.

Der ligger ældreboliger i rundt om plejecenteret.

Plejecenter Toftegården

Toftegården ligger centralt i Toftlund. Der er 51 pladser, hvoraf 10 pladser er §94 aflastningspladser for demente. Det er kommunen som ejer bygningerne. Der er sambyggede ældreboliger (ca. 10). Bygningerne er i meget velholdt stand.

Der er mulighed for at anlægge en stor cafe på plejecenteret. Det er fælleskøkkenet, som leverer maden, men køkkenet kan også bære cafedrift.

På plejecenteret er der et stort dagscenter og et stort træningslokale. Der er ikke mulighed for tilbygning, men der er muligvis lokaler på 1. sal som ved ombygning kan bruges til aktiviteter for lokalbefolkningen. Ældreboligerne kan ændres til plejehjemsnære boliger.

Solgården

Solgården ligger i Bedsted. Der er 10 plejecenterpladser, som tilhører Pleje og Omsorg, og 30 pladser til borgere med sindslidelse eller misbrug/misbrugsdemens, som tilhører Voksen Socialområdet.

Agerskov Fripleshjem, Møllevangen

Agerskov Fripleshjem Møllevangen ligger i Agerskov, og plejehjemmet har 29 boliger og 29 beboere.

Tønder Kommune har en aftale med Møllevangen om 18 pladser, som er reserveret til Tønder Kommune.

Delkonklusion

Der vil løbende være en drøftelse af indsatser på handleplanen, og nye handlinger vil blive sat i gang. Når der etableres nye indsatser i Pleje og Omsorg vil der blive relateret til visionerne og koncepterne fra velfærdsboligstrategien.

Der er muligheder for at gentænke alle plejecentrene. Der skal etableres en organisering for udvikling af hele sundhedsområdet (Sundhed og forebyggelse, Voksen Social området og Ældre området).

Konklusion

Tønder Kommune er udfordret på grundvilkårene i den demografiske udvikling, medarbejdersituationen og plejehjemsbyggerier, som ikke i sig selv giver mange muligheder for optimering og forandring.

Derfor er et nyt syn på plejehjem og plejehjemmenes funktion vigtig, og lige nu står Tønder Kommune i en situation hvor der er mulighed for handling.

Kigget på velfærdsboliger, som projektet blev omdøbt til, har vist at mange andre forhold spiller ind. Et kig på koncepterne giver også et billede af at strategien skal sammentænkes med den generelle boligstrategi og mange andre forhold i kommunen.

Velfærdsboligstrategien har givet klarhed over retning og de næste processer i arbejdet, bliver at fortsætte og udvide inddragelsen fra inspirationsture og visionsseminar og igangsætte innovationen og udviklingen yderligere.

Velfærdsboligstrategien er et startskud til en ny tænkning om ældrepleje og seniorliv specifikt, og det gode liv i Tønder Kommune generelt. Strategien vil give input til mange af de visioner kommunalbestyrelsen har fremsat i Visions- og strategiplanen for 2022-2025.

God Vind